

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે
આર/ફર્ટ અપીલ નં. ૪૯૪૨/૨૦૧૦

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે. સી. દોશી

સહી/-

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના
	હા	

=====

પશ્ચિમ ગુજરાત વીજ કંપની લિમિટેડ, ચીફ એન્જિનિયર મારફતે
વિરુદ્ધ

મહેશ ત્રિકમભાઈ ભદ્રાના કાયદેસરના વારસદાર, ઉષાબેન તે મહેશની વિધવા

=====

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા(ઓ) નં. ૧ તરફે શ્રી દીપક આર દવે(૧૨૩૨)

પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૧ તરફે શ્રી પ્રેમલ એસ રાઘવ(૩૨૯૭)

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે. સી. દોશી

તારીખ : ૧૨/૦૮/૨૦૨૬

ચુકાદો

૧. કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસિજર, ૧૯૦૮ (ટૂંકમાં "ધ કોડ") ની કલમ ૯૬ હેઠળ હાલની ફર્ટ અપીલ દાખલ કરીને, અપીલકર્તા – પશ્ચિમ ગુજરાત વીજ કંપની લિમિટેડ (ટૂંકમાં "પીજીવીસીએલ") એ વિદ્વાન પમા એડિશનલ સિનિયર સિવિલ જજ, જામનગર દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા તારીખ ૨૭.૦૮.૨૦૧૦ ના ચુકાદા અને હુકમનામાને પડકાર્યો છે, જેના દ્વારા વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ સ્પેશિયલ સિવિલ સૂટ નં. ૬૪/૨૦૦૮ અંશતઃ મંજૂર કર્યો હતો અને પીજીવીસીએલને દાવો દાખલ કર્યાની તારીખથી વસૂલાત સુધી વાર્ષિક ૯% ના દરે વ્યાજ સાથે રૂ. ૨,૮૬,૮૦૦/- ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો.

૨. સરળતા અને સંક્ષિપ્તતા ખાતર, પક્ષકારોને વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષના તેમના મૂળ દરજ્જા અનુસાર સંદર્ભિત કરવામાં આવે છે.

૩. કેસની ટૂંકી હકીકતો એવી છે કે, તારીખ ૨૮.૦૬.૨૦૦૭ ના રોજ, મૃતક – મહેશભાઈ ગામમાં કામે જઈ રહ્યા હતા અને તે સમયે, પ્રતિવાદી કંપનીનો જીવંત વાચર, જે તૂટી ગયેલો હતો, તે મૃતક પર પડ્યો હતો, જેના કારણે તેમને વીજ કરંટ લાગ્યો હતો અને ગંભીર ઈજાઓ થઈ હતી અને પાછળથી, ગંભીર ઈજાઓના કારણે તેઓ મૃત્યુ પામ્યા હતા.

૩.૧. ઉપરોક્ત ઘટનાને પીજીવીસીએલ તરફની સંપૂર્ણ બેદરકારી ગણાવીને, વાદીએ તેના પતિ માટે વ્યાજ સાથે રૂ. ૧૦,૦૦,૦૦૦/- ના વળતરની માંગણી કરી હતી.

૩.૨. પ્રતિવાદી પીજીવીસીએલને સમન્સ બજવાણી થતાં, તેઓ વિદ્વાન વકીલ મારફતે હાજર થયા હતા અને મુખ્યત્વે એવી રજૂઆત કરી હતી કે આ ઘટના માત્ર મૃતકની પોતાની બેદરકારીના કારણે બની હતી. દુર્ઘટના ટાળવા માટે જરૂરી કાળજી લેવાની જવાબદારી મૃતકની પોતાની હતી. અન્ય રજૂઆતોનો પણ પીજીવીસીએલ દ્વારા ઇનકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

૩.૩. વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે આંક-૦૮ પર નીચે મુજબના મુદ્દાઓ ઘડ્યા હતા:-

"૧) શું વાદી સાબિત કરે છે કે વાદી નં. ૧ ના પતિ અને વાદી નં. ૨ ના પુત્ર મહેશભાઈનું મૃત્યુ તારીખ ૨૮-૬-૨૦૦૭ ના રોજ પ્રતિવાદી કંપનીની બેદરકારીના પરિણામે ઇલેક્ટ્રિક વાયર તૂટીને પડવાથી થયેલા વીજ કરંટના કારણે થયું હતું?"

(૨) શું વાદી સાબિત કરે છે કે મૃતક મહેશભાઈ દર મહિને રૂ. ૬૦૦૦/- થી ૭૦૦૦/- ની આવક મેળવતા હતા?"

૩) શું વાદી સાબિત કરે છે કે મહેશભાઈના મૃત્યુના કારણે, તેમની આવકનું નુકસાન, વેદના, દુઃખ અને આઘાત, તેમજ અન્ય ખર્ચાઓ વગેરે ધ્યાને લેતાં, વાદીઓ વળતર તરીકે રૂ. ૧૦,૦૦,૦૦૦/- અથવા પ્રમાણસરની રકમ મેળવવા માટે હકદાર છે?"

(૪) જો મુદ્દા નં. ૩ પરનો નિર્ણય "હા" માં હોય, તો શું વાદી વ્યાજ મેળવવા માટે હકદાર છે? જો "હા", તો ક્યારથી? અને કેટલું?"

(૫) શો હુકમ? શું હુકમનામું?"

૩.૪. મુદ્દા નં. ૧ નો જવાબ હકારાત્મક આપવામાં આવ્યો છે. મુદ્દા નં. ૨ અને ૩ નો જવાબ અંશતઃ હકારાત્મક આપવામાં આવ્યો છે અને મુદ્દા નં. ૪ અને ૫ નો જવાબ આખરી હુકમ મુજબ આપવામાં આવ્યો છે. ઉપરોક્ત મુદ્દાઓના

જવાબ આપીને, વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે ઉપરોક્ત હદ સુધી દાવો અંશતઃ મંજૂર કર્યો હતો.

૩.૫. તેનાથી વ્યથિત થઈને, પીજીવીસીએલે હાલની ફર્સ્ટ અપીલ દાખલ કરી છે.

૪. સંબંધિત પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા.

૫. એકમાત્ર એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે મૃતકનું મૃત્યુ વીજ કરંટના કારણે થયું ન હતું, પરંતુ પોસ્ટમોર્ટમ રિપોર્ટમાં જણાવેલ મૃત્યુનું કારણ માથાની ઈજા સાથે સંકળાયેલા વીજ કરંટ સંબંધિત છે, જે સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે મૃતકનું મૃત્યુ માથાની ઈજાના કારણે થયું હતું અને વીજ કરંટ લાગવાથી થયું ન હતું.

૬. આ દલીલ એ આધાર પર ટકી શકશે નહીં કે પોસ્ટમોર્ટમ રિપોર્ટના પેરા ૧૭ માં, ક્રમ નં. ૩ પછી નીચે મુજબની ઈજાઓ દર્શાવવામાં આવી છે:—

"૧૭. સપાટી પરના ઘા અને ઈજાઓ

XXX XXX XXX

(૩) જમણા અગ્રબાહુ પર આગળના અને બહારના ભાગમાં ૧૫ x ૪ સે.મી. નો અનિયમિત ઇલેક્ટ્રિક માર્ક જોવા મળે છે. ઉપરની ચામડી છોલાઈ ગયેલી છે અને કાળાશ તથા લાલાશ જોવા મળે છે. તળિયું સખત અને ચર્મપત્ર જેવું છે.

(૪) ડાબા અગ્રબાહુ પર કોણીની બરાબર નીચે અંદરની બાજુએ ૫ x ૪ સે.મી. સાઈઝનો અનિયમિત ઇલેક્ટ્રિક માર્ક જોવા મળે છે. ચામડી છોલાઈ ગયેલી છે. કાળાશ અને લાલાશ જોવા મળે છે. તળિયું સખત ચર્મપત્ર જેવું છે.

(૫) ડાબા પડખાના ભાગ પર ૫ x ૪ સે.મી. સાઈઝનો ઇલેક્ટ્રિક માર્ક જોવા મળે છે. ચામડી બળી ગયેલી છે અને લાલાશ તથા કાળાશ જોવા મળે છે.

(૬) ડાબા હાથના પાછળના ભાગ પર ૨ x ૨ સે.મી. સાઈઝનો કાળો સખત વિસ્તાર જોવા મળે છે."

૭. આંક-૧૮ પરના રેકૉર્ડ પરના ચાર્જશીટ પેપર્સ પણ દર્શાવે છે કે જો કે મૃતક રસ્તા પર ચાલી રહ્યા હતા, તેમ છતાં ઇલેક્ટ્રિક થાંભલા પરથી જીવંત ઇલેક્ટ્રિક વાયર તૂટીને માથા પર પડ્યો હતો, જેના કારણે મૃતકને ઈજાઓ થઈ હતી તેમજ વીજ કરંટ લાગ્યો હતો.

૮. રેસ ઈપ્સા લોકિવટર (ઘટના પોતે જ બોલે છે) ના સિદ્ધાંતને લાગુ કરતાં ઉપરોક્ત બે હકીકતો સ્થાપિત કરે છે કે મૃતકનું મૃત્યુ વીજ કરંટના કારણે થયું હતું. વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે, પોતાના સર્વાંગી ચુકાદામાં, આ મુદ્દાની સ્પષ્ટ અને વિશદ ચર્ચા કરી છે. તેમ છતાં, વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે ૪૦ વર્ષની વયની વ્યક્તિના મૃત્યુનું મૂલ્યાંકન રૂ. ૩ લાખ કરતાં પણ ઓછું કર્યું છે. વ્યક્તિના મૃત્યુ માટે આ રકમ નજીવી અને નાની વળતરની રકમ છે. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાને લેતાં, મને અપીલમાં કોઈ દમ જણાતો નથી.

૯. આ વાસ્તવિક પૃષ્ઠભૂમિમાં, જો આપણે એમ.સી. મહેતા વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા [એઆઈઆર ૧૯૮૭ એસસી ૧૦૮૬] ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાનો સંદર્ભ લઈએ, જેના દ્વારા માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે રાયલેન્ડ્સ વિરુદ્ધ ફ્લેયર, ૧૯૬૮ ૩ એચએલ ૩૩૦ ના કેસમાં સંકળાયેલા કડક જવાબદારી (સ્ટ્રિક્ટ લાયબિલિટી) ના સિદ્ધાંતોનો

વિસ્તાર કર્યો હતો અને તેને સંપૂર્ણ જવાબદારી (એબ્સોલ્યુટ લાયબિલિટી) ગણાવી હતી. તે કેસમાં, શ્રીરામ ફૂડ્સ એન્ડ ફર્ટિલાઇઝર્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝના એકમોમાંથી ઓલિયમ ગેસ ગળતરના પરિણામે ભોગ બનેલા વ્યક્તિઓ વતી વળતરની માંગણી કરવામાં આવી હતી. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે અકસ્માતોના પરિણામો અંગે કાયદો સ્થાપિત કર્યો છે જ્યાં સહજ રીતે જોખમી પ્રવૃત્તિઓ હાથ ધરવામાં આવે છે, જે નીચે મુજબ વાંચી શકાય છે:—

"સંપૂર્ણ જવાબદારીનો સિદ્ધાંત સ્થાપિત કરવામાં આવ્યો હતો જેના દ્વારા જવાબદારીને સંપૂર્ણ બનાવવામાં આવી હતી એટલે કે બચાવ વિનાની કડક જવાબદારી. પેરા ૩૧ માં સર્વોચ્ચ અદાલતના અવલોકનો સ્વયં-સ્પષ્ટ છે અને નીચે મુજબ વાંચી શકાય છે: '....તેથી અમે ઠરાવીએ છીએ કે જ્યાં કોઈ એન્ટરપ્રાઇઝ જોખમી અથવા સહજ રીતે ભયજનક પ્રવૃત્તિમાં રોકાયેલું હોય અને આવી જોખમી અથવા સહજ રીતે ભયજનક પ્રવૃત્તિના સંચાલનમાં અકસ્માતના કારણે કોઈને નુકસાન થાય, ઉદાહરણ તરીકે ઝેરી ગેસના ગળતરના પરિણામે, તો એન્ટરપ્રાઇઝ અકસ્માતથી પ્રભાવિત થયેલા તમામ લોકોને વળતર ચૂકવવા માટે કડક અને સંપૂર્ણ રીતે જવાબદાર છે અને આવી જવાબદારી રાયલેન્ડ્સ વિરુદ્ધ ફ્લેચરના નિયમ હેઠળ કડક જવાબદારીના અપૂર્વ સિદ્ધાંતના સંબંધમાં લાગુ પડતા કોઈપણ અપવાદોને આધીન નથી.'"

૧૦. એચ.એસ.ઈ.બી. વિરુદ્ધ રામ નાથ [૨૦૦૪ (૫) એસસીસી

૭૯૩] માં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે એવા કેસમાં સંપૂર્ણ જવાબદારીના સિદ્ધાંતના વિસ્તરણનો પુનરોચ્ચાર કર્યો હતો જ્યાં પાવર સપ્લાય કંપની દ્વારા એવી દલીલ કરીને જવાબદારી નકારવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો કે ઇલેક્ટ્રિક લાઇન નજીકના અનધિકૃત બાંધકામે અકસ્માતમાં ફાળો આપ્યો હતો. પેરા ૬ માં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું:—

"૬. અપીલકર્તાઓ એવો વ્યવસાય ચલાવી રહ્યા છે જે સહજ રીતે જોખમી છે. જો કોઈ વ્યક્તિ હાઈ-ટેન્શન વાયરના સંપર્કમાં આવે, તો તેને ગંભીર ઈજા થવાની અને/અથવા મૃત્યુ પામવાની સંભાવના રહેલી છે. તેઓ સહજ રીતે જોખમી વ્યવસાય ચલાવતા હોવાથી, અપીલકર્તાઓએ ખાતરી કરવી પડશે કે તેમની પ્રવૃત્તિઓથી કોઈ ઈજા ન થાય. જો તેઓને જણાય કે તેમના વાયરોની નજીક અનધિકૃત બાંધકામો કરવામાં આવ્યા છે, તો યોગ્ય સત્તામંડળોનો સંપર્ક કરીને અને જો જરૂરી હોય તો, કાયદાની અદાલતનો આશરો લઈને તે બાંધકામ તોડી પડાવવાની ખાતરી કરવાની તેમની ફરજ છે. અન્યથા, તેઓ તેમની નિષ્ક્રિયતાના પરિણામો ભોગવશે. જો એવી ફરિયાદો હોય કે આ વાયરો ઝૂંકી રહ્યા છે અને લગભગ ઘરોને અડી રહ્યા છે, તો ઘરો અનધિકૃત હોવા છતાં, ઘરો અને વાયરો વચ્ચે જરૂરી અંતર રાખવામાં આવે તેની તેમણે ખાતરી કરવી પડશે. આ કેસમાં અમને હકીકતનો કોઈ વિવાદિત પ્રશ્ન જણાતો નથી."

૧૧. તાજેતરમાં, આ કોર્ટે પી.જી.વી.સી.એલ. વિરુદ્ધ ચંદ્રિકાબેન

હરપાલસિંહના વારસદારો [એઆઈઆર ૨૦૧૭ ગુજરાત ૧૭૭] ના કેસમાં,

(૨૦૦૨) ૨ એસસીસી ૧૬૨ માં નોંધાયેલ એમ.પી. ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ વિરુદ્ધ

શૈલકુમાર અને અન્ય ના કેસમાં આપેલા ચુકાદા પર આધાર રાખીને પેરા ૬ માં

આ મુદ્દાની ચર્ચા કરતાં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:-

"૬. બેદરકારી અંગેની પોતાની દલીલના સમર્થનમાં બંને નીચેની અદાલતોના ચુકાદા અને સામગ્રી તથા પુરાવાઓ, ખાસ કરીને આંક-૩૫ નો સંદર્ભ આપીને વિદ્વાન વકીલ શ્રી એસ.પી. હસુરકર દ્વારા રજૂઆતો કરવામાં આવી છે.

તેથી, મુખ્ય પ્રશ્ન એ છે કે શું મૃતક પર કોઈ બેદરકારી લાદી શકાય અને ઘટના માટેની જવાબદારી અને તેના પરિણામે મળવાપાત્ર વળતર ટાળવા માટે આવી કોઈપણ દલીલો ગ્રાહ્ય રાખી શકાય. બેદરકારીના પાસાં પર બંને નીચેની અદાલતો દ્વારા વિચારણા કરવામાં આવી છે. જો કે વિદ્વાન વકીલ શ્રી એસ.પી. હસુરકર દ્વારા એવી રજૂઆતો કરવામાં આવી છે કે થાંભલા પરથી વાયર પરિસરમાં લાવવામાં આવ્યો હતો જે પાઈપમાંથી મીટર સુધી જતો હતો અને પાઈપ ઍંગલ સાથે ફિટ કરવામાં આવ્યો હતો. તેથી કપડાં સૂકવવાનો વાયર ઍંગલ સાથે ફિટ કરી શકાયો ન હોત અને તેથી તે ગ્રાહકની બેદરકારી છે, તે તદ્દન ગેરસમજભરેલી છે. ઈન્સ્ટોલેશન અને જાળવણી એ અહીંના અપીલકર્તાઓ જેવા લાયસન્સધારકની જવાબદારી અને બંધન છે. જ્યારે લાઈન થાંભલા

પરથી છેક પરિસર સુધી લઈ જવામાં આવે છે, ત્યારે તે એવી રીતે આવરી લેવામાં આવે અને વાયર પાઈપ સાથે એવી રીતે ફીટ કરવામાં આવે કે જેથી કોઈ અકસ્માત ન સર્જાય અને તે સુરક્ષિત રહે તે જોવાની તેમની ફરજ છે. આ સાવચેતીઓ સપ્લાયર દ્વારા લેવાની જરૂરી છે કારણ કે તેમણે લાઈન ઈન્સ્ટોલ કરી છે અને તેમણે લાઈનની જાળવણી કરવાની છે. ત્યાં સમયાંતરે સુપરવિઝન હોય છે અને જ્યારે મીટરનું ચેકિંગ થાય છે, ત્યારે પ્રતિનિધિ પણ પરિસરની મુલાકાત લે છે. તેથી કપડાં સૂકવવાનો વાયર ઍંગલ સાથે જોડાયેલો હોવાથી તે અકસ્માતનું મુખ્ય કારણ હતું અને ગ્રાહક પર બેદરકારી લાદવામાં આવી હતી તેવી રજૂઆત ગેરસમજભરેલી છે. ટ્રાયલ કોર્ટ (૨૦૦૨) ૨ એસસીસી ૧૬૨ માં નોંધાયેલ એમ.પી. ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ વિરુદ્ધ શૈલકુમાર અને અન્ય ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાનો સંદર્ભ આપ્યો છે અને તેના પર આધાર રાખ્યો છે અને "કડક જવાબદારીના સિદ્ધાંત" નો ઉલ્લેખ કરીને ટાંકવામાં આવેલા અવલોકનો કર્યા છે. કડક જવાબદારીનો ખ્યાલ તેનું અલગ પરિમાણ ધારણ કરે છે કે એકવાર અકસ્માત સર્જયા પછી જવાબદારી કડક બને છે અને કોઈપણ સંજોગોમાં જવાબદારી લાયસન્સધારક પર રહે છે જેણે લાઈનના ઈન્સ્ટોલેશન અને જાળવણી સમયે સાવચેતી રાખવી જરૂરી છે જેથી કોઈ અકસ્માત ન સર્જાય અથવા તેની શક્યતાઓ નહિવત થઈ જાય. તેથી બેદરકારીના પાસાંનો સંદર્ભ આપીને કરવામાં આવેલી રજૂઆતો અપૂરતી કાયદામાં બેદરકારીનો સંદર્ભ ધરાવે છે જ્યાં વ્યક્તિ દર્શાવી શકે છે કે વાજબી સાવચેતી રાખવામાં આવી હતી. જો કે, એકવાર "કડક જવાબદારીનો સિદ્ધાંત" લાગુ થઈ જાય, પછી સાવચેતી રાખવામાં આવી હતી કે નહીં તે ધ્યાનમાં લીધા વિના જવાબદારી ઊભી થશે. આ સંજોગોમાં, નીચેની બંને અદાલતો દ્વારા પહોંચેલા હકીકતોના સમવર્તી તારણો વિફૂત અથવા ભૂલભરેલા કહી શકાય નહીં. ઉપર જણાવ્યા મુજબ પૂછવામાં આવેલા કાયદાના મહત્વના પ્રશ્નો માત્ર પુરાવાની મૂલવણીના પાસાંનો જ સંદર્ભ આપે છે. પ્રથમ પ્રશ્ન અકસ્માતની જવાબદારીના સંદર્ભમાં વૈધાનિક જોગવાઈનો સંદર્ભ આપે છે જે ફરીથી અસ્પષ્ટ છે કારણ કે ઇલેક્ટ્રિસિટી સપ્લાય રૂલ્સ અને ઇલેક્ટ્રિસિટી સપ્લાય કોડ સંબંધિત ચોક્કસ નિયમો છે, જે ફરીથી વૈધાનિક જોગવાઈઓ અને આવી લાઈનના ઈન્સ્ટોલેશન અને જાળવણી માટે સાવચેતી રાખવાની લાયસન્સધારકની જવાબદારીનો સંદર્ભ આપે છે. આંક ૩૫ નો સંદર્ભ અને તેના પરનો આધાર અપીલકર્તાઓ વતી વિદ્વાન વકીલ શ્રી એસ.પી. હસુરકર દ્વારા કરવામાં આવેલી આવી કોઈપણ રજૂઆતને વાજબી ઠેરવશે નહીં. તેથી કાયદાનો કોઈ મહત્વનો પ્રશ્ન સંકળાયેલો છે તેમ ભાગ્યે જ કહી શકાય."

૧૨. ૨૦૨૪ (૦) જેએક્સ(ગુજ) ૮૯૮ માં નોંધાયેલ પશ્ચિમ ગુજરાત

વીજ કંપની લિમિટેડ શુ ડેપ્યુટી એન્જિનિયર વિરુદ્ધ મૃતક જીએશ જમનભાઈ

ગોહિલના કાયદેસરના વારસદારો ના કેસમાં વધુ એક ચુકાદાનો આધાર લેવામાં આવ્યો હતો.

૧૩. એમાં કોઈ શંકા નથી કે અપીલકર્તા જોખમી ઉત્પાદન એટલે કે વીજળી વેચવાના વ્યવસાયમાં રોકાયેલ છે. આ ઘટનાને રોકવા માટે તમામ વાયરોનું ઇન્સ્યુલેશન કરાવીને જાળવણી કરવાની અપીલકર્તા – પીજીવીસીએલની જવાબદારી છે. તદુપરાંત, જોખમી માલના વેચાણમાં રોકાયેલી વીજ કંપનીએ સમયાંતરે વીજ લાઇન, ફિક્સર વગેરે તપાસવા જરૂરી છે. જો નિષ્ક્રિયતાના કારણે કોઈ ઘટના બને છે, તો કડક જવાબદારીનો સિદ્ધાંત આકર્ષાશે. આમ, કેસના ગુણદોષને સ્પર્શ્યા વિના પીજીવીસીએલ જોખમી પદાર્થના વેચાણમાં રોકાયેલ છે તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને, કડક જવાબદારીના સિદ્ધાંતો લાગુ કરીને મૃતકના મૃત્યુ માટે વળતર ચૂકવવું જરૂરી છે.

૧૪. એ નોંધવું યોગ્ય છે કે જો વીજ લાઇન મારફતે પ્રસારિત થતી ઊર્જા અજાણતાં તેના સંપર્કમાં આવતા માનવીને ઈજા અથવા મૃત્યુ પહોંચાડે છે, તો કડક જવાબદારીના સિદ્ધાંતને ધ્યાનમાં રાખીને પીડિતને વળતર આપવાની વીજ કંપનીની પ્રાથમિક જવાબદારી છે. વાયરો મારફતે પ્રસારિત થતી વીજળી ખતરનાક પરિમાણની સંભાવના ધરાવે છે. વધુમાં, આવી વીજળીના ગળતરને રોકવા માટે અથવા આવા વાયરથી માનવજીવન જોખમમાં ન મુકાય તે જોવા માટે તમામ સલામતી પગલાં લેવાની વીજ કંપનીની ફરજ છે. જો હાલના અપીલકર્તા – પીજીવીસીએલ જેવું સાહસ વીજળી પૂરી પાડવાની પ્રવૃત્તિમાં સંકળાયેલું હોય

તો તે નિઃશંકપણે માનવ જીવન માટે જોખમી અથવા જોખમી સંસર્ગમાં સામેલ છે, તેથી અપકૃત્ય કાયદો વીજ કંપની તરફની કોઈપણ બેદરકારી અથવા બેપરવાહીને ધ્યાનમાં લીધા વિના, અન્ય કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા ભોગવવામાં આવેલી ઈજા માટે તેમને જવાબદાર ગણે છે. આવી જવાબદારીનો આધાર આવી પ્રવૃત્તિના ખૂબ જ સ્વરૂપમાં રહેલું અનુમાનિત જોખમ છે. આવી વ્યક્તિ પર લાદવામાં આવેલી જવાબદારીને કાયદામાં "કડક જવાબદારી" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. કડક જવાબદારી અથવા સંપૂર્ણ જવાબદારીનો ખ્યાલ દોષ જવાબદારીના ખ્યાલથી અલગ પડે છે જે બેદરકારી અથવા ખામીના કારણે આ રીતે ઉદ્ભવે છે એટલે કે બેદરકારીનો ખ્યાલ એવો સમાવેશ કરે છે કે વાજબી સાવચેતી રાખીને અનુમાનિત નુકસાન ટાળી શકાયું હોત. જો પ્રતિવાદીએ નુકસાન ટાળવા માટે જે કરી શકાય તે બધું કર્યું હોય તો જ્યારે કાર્યવાહી દોષ જવાબદારી પર આધારિત હોય ત્યારે તેને જવાબદાર ગણી શકાય નહીં. જો કે, કડક જવાબદારીના કેસોમાં આવું વિચારણાપાત્ર કે પ્રસ્તુત નથી જ્યાં પ્રતિવાદીએ સાવચેતી રાખીને ચોક્કસ નુકસાન ટાળી શક્યા હોત કે નહીં તે ધ્યાનમાં લીધા વિના જવાબદાર ઠેરવવામાં આવે છે.

૧૫. ૨૦૨૬ આઈએનએસસી ૮૪૭ માં નોંધાયેલ કાર્ટિક પાવર ટ્રાન્સમિશન કોર્પોરેશન લિમિટેડ વિરુદ્ધ રેખા અને અન્ય ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના તાજેતરના ચુકાદામાં પેરા ૧૨ થી ૧૪ માં કડક જવાબદારીના મુદ્દા અને વીજ કરંટના કેસમાં તેની પ્રયોજ્યતાની નીચે મુજબ ચર્ચા કરવામાં આવી છે:—

"૧૨. હવે આપણે કડક જવાબદારીના ખ્યાલ તરફ જોઈએ. સામાન્ય નિયમ એવો છે કે જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ પોતાની જમીન પર નુકસાન પહોંચાડે તેવી કોઈપણ વસ્તુ એકત્રિત કરે છે અથવા લાવે છે અને જો આવી વસ્તુ છટકી જાય છે, તો આ વ્યક્તિ તેના તમામ કુદરતી પરિણામો માટે જવાબદાર છે. (જુઓ રાયલેન્ડ્સ વિ. ફ્લેચર [૧૮૬૮ એલઆર ૩ એચએલ ૩૩૦]); રાજકોટ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન વિ. મંજુલાબેન જયંતીલાલ નકુમ [૧૯૯૭ ૯ એસસીસી ૫૫૨]). ક્યુબેક રેલ્વે, લાઈટ, હીટ એન્ડ પાવર કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ વેન્ક્રી [૧૯૨૦ એસસીસી ઓનલાઈન પીસી ૧૦] માં પ્રિવી કાઉન્સિલ દ્વારા આ સંદર્ભમાં કરવામાં આવેલા સંબંધિત અવલોકનો નીચે મુજબ પુનઃ રજૂ કરવામાં આવે છે:

'૨૫. બે નિર્ણયો કે જેના પર માનનીય લોર્ડ્સનું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું તેની ખાસ તપાસ જરૂરી છે જેમ કે કેનેડિયન પેસિફિક રેલ્વે કંપની વિ. રોય [[૧૯૦૨] એ.સી. ૨૨૦] અને ડમ્ફ્રી વિ. મોન્ટ્રીયલ લાઈટ હીટ એન્ડ પાવર કંપની [[૧૯૦૭] એ.સી. ૪૫૪]. અગાઉનો કેસ લોકોમોટિવ એન્જિનમાંથી તણખા છૂટવાથી થયેલા નુકસાનનો છે અને તેનો નિર્ણય વોધન વિ. ટાફ વેલ રેલ્વે કંપની [[૧૮૬૦] ૫ એચ. એન્ડ એન. ૬૭૯] અને હેમરસ્મિથ એન્ડ સિટી રેલ્વે કંપની વિ. બ્રાન્ડ [એલ.આર. ૪ એચ.એલ. ૧૭૧] ના સુપ્રસિદ્ધ ચુકાદાઓને અનુરૂપ છે અને તે "જે બાબત સામે ફરિયાદ કરવામાં આવી છે તે જ કરવાની સત્તા આપતા સાદા શબ્દો" નો કેસ છે. ડમ્ફ્રી વિ. મોન્ટ્રીયલ લાઈટ હીટ એન્ડ પાવર કંપની [[૧૯૦૭] એ.સી. ૪૫૪] એ ત્રીજા પક્ષકારના કામદારના કૃત્ય દ્વારા છૂટેલી હાઈ-ટેન્શન વીજળીનો કેસ છે જેને જ્યુરીએ બેદરકારીમાંથી મુક્ત કર્યો હતો. કોડની કોઈ ચોક્કસ કલમનો ઉલ્લેખ નથી અને કેબલમાં હાઈ-ટેન્શન પ્રવાહની હાજરી માત્ર કોઝા સાઈન ક્વા નોન હતી અને તેને મુક્ત કરનાર માનવ કૃત્ય અકસ્માતનું કોઝા કોઝન્સ હતું. માથા પરથી હાઈ-ટેન્શન વીજળી પ્રસારિત કરવાની વૈધાનિક સત્તા હતી પરંતુ સાદા પ્રશ્ન પર, શું તે વીજળી છૂટવાથી થયેલું નુકસાન કંપનીની બેદરકારીના કારણે થયું હતું તેવો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો કે કોઈ બેદરકારી સાબિત થઈ નથી અને વાસ્તવમાં કોઈ અજાણ્યા વ્યક્તિના કૃત્ય સિવાય જે પોતે બેદરકાર ન હતો, કંપનીની વીજળીએ કોઈને કોઈ નુકસાન પહોંચાડ્યું ન હતો.

૨૬. શું હાલના કેસોમાં પુરાવાઓ પ્રતિવાદીઓ સામે બેદરકારીનો કેસ હકારાત્મક રીતે સ્થાપિત કરે છે તે એક એવો પ્રશ્ન છે જેના પર સુપ્રીમ કોર્ટ કોઈ ચોક્કસ નિષ્કર્ષ પર પહોંચી નથી. જો જરૂરી હોત તો સામાવાળા માનનીય લોર્ડ્સના બોર્ડ સમક્ષ દાવો કરવા હકદાર

બન્યા હોત કે આ મુદ્દો હવે નક્કી થવો જોઈએ, કારણ કે અપીલ કરવાની ખાસ પરવાનગી હેઠળ અપીલકર્તાઓ પર લાદવામાં આવેલી શરતો તેમને માત્ર કાયદાના મુદ્દાઓ પર આધાર રાખવા માટે બાધ્ય કરતી હતી, પરંતુ પુરાવા દ્વારા સમર્થિત કોઈપણ રીતે હકીકતો પર તે મુદ્દાઓનો સામનો કરવાથી સામાવાળાઓને અટકાવતી ન હતી. જો કે, કેસના ઉપર લીધેલા અભિપ્રાયને ધ્યાને લેતાં આ પ્રશ્ન પર કોઈ નિર્ણયની જરૂર નથી.'

યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા વિરુદ્ધ પ્રભાકરન વિજયા કુમાર [(૨૦૦૮) ૯ એસસીસી પર૭] શીર્ષક હેઠળના ૨૦૦૮ ના અનુગામી નિર્ણયમાં, આ નિયમની નીચેના શબ્દોમાં ચર્ચા કરવામાં આવી હતી:

'૨૨. કડક જવાબદારી બેદરકારીની જેમ પ્રતિવાદીની પ્રવૃત્તિ જે રીતે ચલાવવામાં આવે છે તેના કરતાં તેના સ્વરૂપ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે (જુઓ માર્કલ જોન્સ દ્વારા ટોર્ટસ, ચોથી આવૃત્તિ, પૃષ્ઠ ૨૪૭). એવી ઘણી પ્રવૃત્તિઓ છે જે એટલી જોખમી છે કે તે અન્ય વ્યક્તિ અથવા તેની મિલકત માટે જોખમ ઊભું કરી શકે છે. કડક જવાબદારીનો સિદ્ધાંત જણાવે છે કે આ પ્રવૃત્તિઓ હાથ ધરનારાઓએ તેમના તરફની કોઈપણ ભૂલ ધ્યાનમાં લીધા વિના તેમના દ્વારા થયેલા નુકસાન માટે વળતર ચૂકવવું પડશે. ફ્લેમિંગ કહે છે તેમ "આવી પ્રવૃત્તિ ચલાવવાની પરવાનગી વાસ્તવમાં તેના કારણે થતા અકસ્માતોના ખર્ચને તેના ઓવરહેડ્સની યોગ્ય વસ્તુ તરીકે સમાવી લેવાની શરતે આપવામાં આવે છે" (જુઓ ફ્લેમિંગ ઓન ટોર્ટસ, ૬ઠ્ઠી આવૃત્તિ, પૃષ્ઠ ૩૦૨).

...

૨૪. કડક જવાબદારીના સિદ્ધાંતનો આધાર બે ગણો છે: (૧) જે લોકો ખાસ કરીને જોખમી પ્રવૃત્તિઓમાં જોડાય છે તેઓએ તેમની પ્રવૃત્તિઓથી ઉત્પન્ન થતા નુકસાનના જોખમનો બોજ ઉઠાવવો જોઈએ, અને (૨) તે નુકસાન વિતરણ પદ્ધતિ તરીકે કાર્ય કરે છે, જે વ્યક્તિ આવી જોખમી પ્રવૃત્તિ કરે છે (સામાન્ય રીતે એક કોર્પોરેશન) તે વીમા અને તેના ઉત્પાદનો માટે ઊંચા ભાવો દ્વારા નુકસાન ફેલાવવાની શ્રેષ્ઠ સ્થિતિમાં હોય છે (જુઓ માર્કલ જોન્સ દ્વારા ટોર્ટસ, ચોથી આવૃત્તિ, પૃષ્ઠ ૨૬૭).

...

૨૭. રાયલેન્ડ્સ વિ. ફ્લેચર [(૧૮૬૮) એલઆર ૩ એચએલ ૩૩૦ : (૧૮૬૧-૭૩) ઓલ ઈઆર રેપ ૧] ના નિયમનો પાછળથી અર્થઘટન એવી વિવિધ વસ્તુઓને આવરી લેવા માટે કરવામાં આવ્યો હતો કે જે છટકી જવાથી નુકસાન થવાની સંભાવના હોય, પછી ભલે

તે સ્વતઃ જોખમી હોય કે નહીં દા.ત. પાણી, વીજળી, વિસ્ફોટો, તેલ, ઝેરી ધુમાડો, કોલિયરી કચરો, ઝેરી વનસ્પતિ, ફ્લેગપોલ વગેરે (જુઓ વિનફિલ્ડ અને જોલોવિક્ઝ ઓન ટોર્ટ, ૧૩મી આવૃત્તિ, પૃષ્ઠ ૪૨૫) નેશનલ ટેલિફોન કંપની વિ. બેકર [(૧૮૮૩) ૨ સીએચ ૧૮૬], ઈસ્ટર્ન એન્ડ સાઉથ આફ્રિકન ટેલિગ્રાફ કંપની લિમિટેડ વિ. કેપ ટાઉન ટ્રામવેઝ કંપની લિમિટેડ [(૧૯૦૨) એસી ૩૮૧ : (૧૯૦૦-૦૩) ઓલ ઈઆર રેપ એક્સટ ૧૩૧૬ (પીસી)], હિલીયર વિ. એર મિનિસ્ટ્રી [(૧૯૬૨) સીએલવાય ૨૦૮૪] વગેરે. અમેરિકામાં, આ નિયમ સ્વીકારવામાં આવ્યો હતો અને નીચેના શબ્દોમાં વ્યક્ત કરવામાં આવ્યો હતો "જે વ્યક્તિ અતિ-જોખમી પ્રવૃત્તિ ચલાવે છે તે અન્ય વ્યક્તિ માટે જવાબદાર છે જેની વ્યક્તિ, જમીન અથવા ચીજવસ્તુઓને પ્રવૃત્તિના અટકાવી ન શકાય તેવા અકસ્માતથી નુકસાન થવાની સંભાવના છે, જે પ્રવૃત્તિને અતિ-જોખમી બનાવે છે તેનાથી થતા નુકસાન માટે, ભલે નુકસાન અટકાવવા માટે અત્યંત કાળજી લેવામાં આવી હોય" (જુઓ રિસ્ટેટમેન્ટ ઓફ ધ લો ઓફ ટોર્ટ્સ, વોલ્યુમ ૩, પૃષ્ઠ ૪૧).

...

૩૫. જો કે, આપણે હવે ફરી એકવાર કડક જવાબદારીના સિદ્ધાંતની તરફેણમાં ઝુકાવ જોઈ રહ્યા છીએ. ભોપાલ ગેસ દુર્ઘટના, ચાર્નોબિલ પરમાણુ આપત્તિ, ઓઈલ ટેન્કર એક્સોન વાલ્ડેઝમાંથી અલાસ્કાના દરિયાકિનારે ૧૯૮૮ માં ફૂડ તેલનું ગળતર અને અન્ય સમાન ઘટનાઓએ સમગ્ર વિશ્વના લોકોના અંતરાત્માને હચમચાવી દીધો છે અને આધુનિક સમાજમાં ઔદ્યોગિક અને અન્ય પ્રવૃત્તિઓમાં રહેલા જોખમો પ્રત્યે વિચારકોને જાગૃત કર્યા છે.

...

૩૯. એમ.સી. મહેતા કેસ [(૧૯૮૭) ૧ એસસીસી ૩૯૫ : ૧૯૮૭ એસસીસી (એલ એન્ડ એસ) ૩૭ : એઆઈઆર ૧૯૮૭ એસસી ૧૦૮૬] નો નિર્ણય ખાનગી નફા માટે કામ કરતી સંસ્થા સંબંધિત હતો. જો કે, અમારા મતે આ જ સિદ્ધાંત વૈધાનિક સત્તામંડળો (જેમ કે રેલ્વે), જાહેર કોર્પોરેશનો અથવા સ્થાનિક સંસ્થાઓને પણ લાગુ પડશે જે સામાજિક ઉપયોગિતાના સાહસો હોઈ શકે છે જે ખાનગી નફા માટે કામ કરતી નથી.

૪૦. એ સાચું છે કે જાહેર સંસ્થાઓ સામે રાયલેન્ડ્સ વિ. ફ્લેચરના સિદ્ધાંતને લાગુ કરવાના પ્રયાસો સંપૂર્ણપણે સફળ થયા નથી (જુઓ પી.પી. કેંગ દ્વારા એડમિનિસ્ટ્રેટિવ લો, બીજી આવૃત્તિ, પૃષ્ઠ ૪૪૬), મુખ્યત્વે એ વિચારના કારણે કે જે સંસ્થા પોતાના નફા

માટે નહીં પરંતુ સમુદાયના લાભ માટે કાર્ય કરે છે તે જવાબદાર હોવી જોઈએ નહીં. જો કે, અમારા મતે, આ વિચાર એક ગેરસમજ પર આધારિત છે. કડક જવાબદારીમાં નૈતિક નિંદાનું કોઈ તત્વ હોતું નથી. આવી જાહેર સંસ્થાઓ સમુદાયને લાભ પહોંચાડતી હોવાથી બિન-બેદરકારીભર્યા અકસ્માતના પરિણામને સામાન્ય રીતે સમુદાયમાં ફેલાવવાને બદલે કોઈ ચોક્કસ વ્યક્તિ પર આકસ્મિક રીતે છોડી દેવું અયોગ્ય છે.'

એ નોંધવું પડશે કે એમ.પી. ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ વિ. શૈલકુમારી [(૨૦૦૨) ૨ એસસી ૧૬૨] ના ચુકાદામાં, જે વીજ કરંટના કેસમાં દાખલ કરાયેલા નુકસાનીના દાવામાંથી ઉદ્ભવ્યો હતો, આ કોર્ટે કડક જવાબદારીના સિદ્ધાંતના અપવાદને લાગુ પડતો ન હોવાનું ઠરાવ્યું હતું. હાલનો કેસ પણ વીજ કરંટ સંબંધિત બાબત સાથે સંકળાયેલો હોવાથી, તેમાં કરવામાં આવેલી ચર્ચા અમારા હેતુઓ માટે પ્રસ્તુત છે અને તે મુજબ નીચે પુનઃ રજૂ કરવામાં આવે છે:

'૭. એ સ્વીકૃત હકીકત છે કે ચોક્કસ વિસ્તારમાં વીજ ઊર્જા પૂરી પાડવાની જવાબદારી બોર્ડને કાયદા દ્વારા સોંપવામાં આવી હતી. જો આ રીતે પ્રસારિત થતી ઊર્જા કોઈ માનવીને ઈજા પહોંચાડે છે અથવા મૃત્યુનું કારણ બને છે, જે અજાણતાં તેમાં ફસાઈ જાય છે તો પીડિતને વળતર આપવાની પ્રાથમિક જવાબદારી વીજ ઊર્જા સપ્લાયરની છે. જ્યાં સુધી વાયરો મારફતે પ્રસારિત થતી વીજળીનો વોલ્ટેજ સંભવિત રીતે જોખમી પરિમાણનો હોય ત્યાં સુધી તેના પુરવઠાના સંચાલકોની આવી ઊર્જાના ગળતરને રોકવા માટે તમામ સલામતી પગલાં લેવાની અથવા તૂટી ગયેલો વાયર રસ્તા પર જીવંત ન રહે તે જોવાની વધારાની ફરજ છે કારણ કે આવા રસ્તાના વપરાશકર્તાઓ જોખમમાં મુકાશે. બોર્ડના સંચાલકો તરફથી એવો કોઈ બચાવ નથી કે કોઈએ આવી ઊર્જાને પોતાની ખાનગી મિલકત તરફ વાળીને તોફાન કર્યું હતું અને વીજ કરંટ આવી ડાયવર્ટ કરેલી લાઈનમાંથી લાગ્યો હતો. જરૂરી ઉપકરણો સ્થાપિત કરીને આવી ચોરી અટકાવવી એ સપ્લાય સિસ્ટમના સંચાલકોનું કામ છે. ગમે તે સંજોગોમાં, જો કોઈ જીવંત વાયર તૂટીને જાહેર રસ્તા પર પડ્યો હોય તો તેના પરનો વીજ પ્રવાહ આપમેળે બંધ થઈ જવો જોઈતો હતો. આવી જોખમી ચીજવસ્તુઓનું સંચાલન કરતા સત્તામંડળોની આવી દુર્ઘટનાઓને રોકવા માટેના પગલાં ઘડવાની વધારાની ફરજ છે.

૮. જો એવું માની લેવામાં આવે કે આવા તમામ પગલાં અપનાવવામાં આવ્યા હતા, તેમ છતાં માનવ જીવન માટે જોખમી અથવા જોખમી સંસર્ગવાળી પ્રવૃત્તિ હાથ ધરનાર વ્યક્તિ આવા સાહસોના સંચાલકો તરફથી કોઈપણ બેદરકારી અથવા બેપરવાહીને

ધ્યાનમાં લીધા વિના અન્ય કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા ભોગવવામાં આવેલી ઈજા માટે વળતર ચૂકવવા અપૂરત્ય કાયદા હેઠળ જવાબદાર છે. આવી જવાબદારીનો આધાર આવી પ્રવૃત્તિના ખૂબ જ સ્વરૂપમાં રહેલું અનુમાનિત જોખમ છે. આવી વ્યક્તિ પર લાદવામાં આવેલી જવાબદારીને કાયદામાં "કડક જવાબદારી" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. તે બેદરકારી અથવા દોષના કારણે ઉદ્ભવતી જવાબદારીથી આ રીતે અલગ પડે છે એટલે કે બેદરકારીનો ખ્યાલ એવો સમાવેશ કરે છે કે વાજબી સાવચેતી રાખીને અનુમાનિત નુકસાન ટાળી શકાયું હોત. જો પ્રતિવાદીએ નુકસાન ટાળવા માટે જે કરી શકાય તે બધું કર્યું હોય તો જ્યારે કાર્યવાહી કોઈપણ આક્ષેપિત બેદરકારી પર આધારિત હોય ત્યારે તેને જવાબદાર ગણી શકાય નહીં. પરંતુ કડક જવાબદારીના કેસોમાં આવી વિચારણા પ્રસ્તુત નથી જ્યાં પ્રતિવાદી સાવચેતી રાખીને ચોક્કસ નુકસાન ટાળી શક્યા હોત કે નહીં તે ધ્યાનમાં લીધા વિના જવાબદાર ઠરે છે.'

૧૩. અસંખ્ય ચુકાદાઓમાં આ નિયમના અપવાદો સ્વીકારવામાં આવ્યા છે. અન્યો વચ્ચે, કૌશલુમા બેગમ અને અન્ય વિરુદ્ધ ન્યુ ઇન્ડિયા એશ્યોરન્સ કંપની લિમિટેડ [(૨૦૦૧) ૨ એસસીસી ૯] નો સંદર્ભ આપી શકાય છે જ્યાં અપવાદના સિદ્ધાંતોનો પુનરોચાર કરવામાં આવ્યો હતો. તેના પેરા ૧૪ નો સંબંધિત ભાગ નીચે મુજબ ઉદ્ધૃત કરવામાં આવે છે:

'૧૪. ... તે આ મુજબ છે:

(૧) વાદીની સંમતિ એટલે કે વોલેન્ટી નોન ફિટ ઇન્જુરિયા (સ્વેચ્છાએ જોખમ વહોરનારને નુકસાનનો દાવો મળતો નથી).

(૨) સામાન્ય લાભ એટલે કે જ્યાં વાદી અને પ્રતિવાદીના સામાન્ય લાભ માટે જોખમનો સ્ત્રોત જાળવવામાં આવે છે, ત્યાં પ્રતિવાદી તેના છટકી જવા માટે જવાબદાર નથી.

(૩) અજાણ્યા વ્યક્તિનું કૃત્ય એટલે કે જો છટકી જવાનું કારણ કોઈ અજાણી વ્યક્તિનું અણધાર્યું કૃત્ય હોય, તો નિયમ લાગુ પડતો નથી.

(૪) વૈધાનિક સત્તાનો ઉપયોગ એટલે કે જ્યારે કૃત્ય વૈધાનિક ફરજ હેઠળ કરવામાં આવ્યું હોય અથવા જ્યારે કોઈ કાયદો અન્યથા જોગવાઈ કરે ત્યારે નિયમ બાકાત રહેશે.

(૫) કુદરતી આપત્તિ અથવા વિસ મેજર એટલે કે એવા સંજોગો કે જેની સામે કોઈ માનવીય અગમચેતી જોગવાઈ કરી શકતી નથી અને જેની શક્યતા માનવ બુદ્ધિ સ્વીકારવા માટે બંધાયેલી નથી.

(૬) વાદીની પોતાની ભૂલ એટલે કે જો નુકસાન માત્ર વાદીના પોતાના કૃત્ય અથવા ભૂલના કારણે થયું હોય, તો નિયમ લાગુ પડશે નહીં.

(૭) પરિણામોની દૂરવર્તીતા એટલે કે નિયમને અનંતકાળ સુધી લાગુ કરી શકાતો નથી, કારણ કે બ્લેકબર્ન, જે દ્વારા કરવામાં આવેલી નિયમની રચના મુજબ પણ, પ્રતિવાદી માત્ર તે તમામ નુકસાન માટે જવાબદાર છે "જે તેના છટકી જવાનું કુદરતી પરિણામ છે".

૧૪. હવે પ્રશ્ન એ છે કે શું આવા કિસ્સાઓમાં એટલે કે કોઈ વ્યક્તિને વીજ કરંટ લાગવાના કિસ્સામાં, અપીલકર્તા જેવી સંસ્થાઓ પરની જવાબદારીનું ધોરણ કડક છે કે સંપૂર્ણ. અમારો એવો સુવિચારિત અભિપ્રાય છે કે કડક જવાબદારી લાદવી વધુ યોગ્ય રહેશે, કારણ કે તમામ કિસ્સાઓમાં એવું કહી શકાય નહીં કે વીજળી બોર્ડ જવાબદાર છે. વીજળીનું પ્રસારણ નિઃશંકપણે સહજ રીતે જોખમી છે. જેઓ સહજ રીતે જોખમી પ્રવૃત્તિ કરે છે તેઓએ બોજ ઉઠાવવો જોઈએ, અને રાજ્ય તે નિયમમાં કોઈ અપવાદ નથી. આવા સાહસો નુકસાન વિતરણ પદ્ધતિ પર કાર્ય કરે છે એટલે કે તેઓ વીમા અથવા ઊંચા ભાવો દ્વારા થયેલા નુકસાનને ફેલાવવાની શ્રેષ્ઠ સ્થિતિમાં છે, જે સંજોગો અનુસાર હોઈ શકે છે. એવું પણ કહી શકાય કે તેઓ આ શક્યતાઓને ધ્યાનમાં લે તેવી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે. આ કારણોસર જ તેઓ તેમના તરફની કોઈપણ ભૂલ ધ્યાનમાં લીધા વિના ઈજાગ્રસ્ત/મૃતકને વળતર ચૂકવવા માટે જવાબદાર છે, જો કે કડક જવાબદારીના નિયમના કોઈપણ અપવાદો હાથ પરના કેસને લાગુ પડતા ન હોય. ભલે તેઓએ વ્યક્તિઓને વીજ કરંટથી બચાવવા માટે તમામ વાજબી કાળજી લીધી હોય. પ્રભાકરન વિજયા કુમારમાં કરવામાં આવેલા અવલોકનો દ્વારા અમને આ દ્રષ્ટિકોણમાં સમર્થન મળે છે, જ્યાં સ્પષ્ટપણે ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે રાયલેન્ડ્સ (ઉપર મુજબ) નો નિયમ અન્ય બાબતો સાથે વીજળી સહિતના કેસોની વિવિધ શ્રેણીઓને લાગુ પડે છે."

૧૬. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાને લેતાં અને કડક જવાબદારીના સિદ્ધાંતોના

વિસ્તારમાં, કોઈપણ અપવાદો સાબિત કર્યા વિના મૃતકની બેદરકારીનો દાવો કરવાનો પીજીવીસીએલને કોઈ વિશેષાધિકાર રહેશે નહીં. આમ, હાલની ફર્ટ અપીલ રદ થવાને પાત્ર છે.

૧૭. પરિણામે, હાલની ફર્ટ અપીલ નિષ્ફળ જાય છે અને રદ કરવામાં આવે છે.

૧૮. પરિણામે, સિવિલ એપિલિકેશન, જો કોઈ હોય, તો તે ટકી શકશે નહીં અને તે મુજબ તેનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

૧૯. જો વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ કોઈ રકમ જમા કરવામાં આવી હોય, તો તે તેના પર ઉપાર્જિત થયેલા વ્યાજ સહિત વાદીઓને ચૂકવી દેવામાં આવશે.

૨૦. રજિસ્ટ્રીને તાત્કાલિક સંબંધિત કોર્ટને આર એન્ડ પી, જો કોઈ હોય તો, પરત મોકલવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે.

સહી/-
(જે. સી. દોશી, ન્યાયમૂર્તિ)

૨/૪

This is an AI-Assisted Translation.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.